

Хант Г.О., асп.,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ SPARSAMKEIT НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНИХ МАС-МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ

У статті розглянуто особливості вербалізації німецького національно-маркованого фразеологічного концепту SPARSAMKEIT на матеріалі німецькомовних мас-медійних текстів. Концепт, що аналізується, має безпосереднє відношення до мотиваційного рівня індивіда й тісно пов'язаний з його ціннісними установками. Представлено концептуальну структуру домінанти SPARSAMKEIT.

Ключові слова: концептуальна домінанта, концепт, фразеологічний концепт, SPARSAMKEIT, концептуальна структура.

В статье рассматриваются особенности вербализации национально-маркированного фразеологического концепта SPARSAMKEIT на материале немецкоязычных масс-медийных текстов. Рассматриваемый концепт имеет непосредственное отношение к уровню мотивации индивида и тесно связан с его ценностными установками. Представлена концептуальная структура доминанты SPARSAMKEIT.

Ключевые слова: концептуальная доминанта, концепт, фразеологический концепт, SPARSAMKEIT, концептуальная структура.

The article is devoted to the consideration of the verbalization of the nationally marked phraseological concept SPARSAMKEIT on basis of materials of German mass media texts. The analysed concept refers to the motivation level of a person and is closely related to his values. The conceptual structure of the dominate SPARSAMKEIT is presented in this article.

Key words: *conceptual dominant, concept, phraseological concept, SPARSAMKEIT, conceptual structure.*

Концепти як концентроване вираження духовно-емоційного досвіду певного етносу передбачають звернення до поняття людської особистості як носія цього досвіду. Завдяки тісному зв'язку концептів із культурою, у будь-якій лінгвокультурі можна виокремити цінності, позначені словом з високим ступенем узагальнення – тобто базові концепти / концептуальні доміанти певної лінгвокультури. Вони набувають особливої значущості, коли «обростають» застиглими асоціаціями, метафоризованими образами, наповнюються оцінними стереотипами й установками, коли вони починають змальовувати етнічні портрети та піднімаються до рангу символів. Такі концептуальні доміанти будь-якої лінгвокультури мають високий ступінь абстрактності, вирізняються емоційністю та насиченістю асоціативного поля.

Ці базові концепти безперечно є національно-маркованими, тому що окреслюють особливості етнічного менталітету. Концептуальні доміанти зумовлюються як етнічним менталітетом, так і особливостями історичного розвитку етносу [Приходько 2007, 35]. Концептуальні доміанти

- 1) є об'єктивними та можуть бути параметризованими;
- 2) є виявом семантичного закону, згідно з яким найбільш важливі предмети і явища дійсності отримують різну номінацію;
- 3) можуть бути описаними за допомогою картування лексичних і фразеологічних одиниць, а також шляхом осмислення ціннісних суджень, що впливають зі стереотипів поведінки;
- 4) можуть бути деталізованими за рахунок виявлення додаткових ознак [Карасик 1996, 3-16].

Кожна лінгвокультурна спільнота має свої концептуальні цінності, які можуть виявлятися в різних сферах буття – соціальному устрої, дозвіллі, праці, побуті тощо. Актуальність нашого дослідження зумовлюється спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на визначення національної своєрідності певного етносу – «души народу», його культури, психології, ментальності (В. Г. Гак, Г. Д. Гачів, В. Г. Зусман, Д. С. Лихачов, Д. Г. Мальцева, С. Г. Тер-Мінасова, Г. О. Флакман, Х. Бехагель-Томпсон, А. Лундквист-Мог).

Метою цієї статті є виокремлення та аналіз засобів вербалізації німецького фразеологічного національно-маркованого концепту SPARSAMKEIT на матеріалі німецькомовних мас-медійних текстів.

Матеріалом дослідження послужили тексти німецьких газет “Frankfurter Rundschau”, “Süddeutsche Zeitung”, “Die Tageszeitung”, “Westdeutsche Allgemeine Zeitung”, “Bildzeitung” та німецьких журналів “Der Spiegel”, “Der Focus” за 2000-2011 рр.

Об'єктом дослідження є мовні засоби реалізації фразеологічного концепту SPARSAMKEIT у сучасній німецькій мові на матеріалі німецькомовних мас-медійних текстів. Фразеологічний концепт ми трактуємо як оперативну одиницю мислення, що є складно-структурованим динамічним абстрактним утворенням, фрагментом етно-

культурного знання про оточуючий світ, формується в індивідуальний та колективний свідомості на основі здійснення різних видів діяльності та набуває вербального втілення за допомогою фразеологічних одиниць (ФО).

Концепт SPARSAMKEIT втілює передусім ідею ощадливого ставлення до тих матеріальних і духовних цінностей, які необхідно накопичувати та примножувати [3: 1425]. Концепт SPARSAMKEIT, являючись сутністю високого ступеня абстракції, є широко представленим ФО у сучасній німецькій мові.

Концептуальний аналіз фразеологічних конститuentів дозволив встановити різні субфрейми досліджуваного концепту. Концептуальна структура, яка становить підґрунття семантичної структури аналізованих ФО, є переважно представленою предметно-акціональним фреймом [ХТОСЬ / ЩОСЬ: агенс ТАКИЙ (якість об'єкта) ДІЄ ТАК (через) ЩОСЬ: причина, (зарadi) ЩОСЬ: результат].

Проілюструємо це детально на прикладі концептуальної структури досліджуваного концепту SPARSAMKEIT. Центральний слот ХТОСЬ маркує носія якості економність / бережливість, виступаючи в одній з семантичних ролей:

- ХТОСЬ: контейнер: *Erfasst werden dabei all jene Haushalte, die eine Millionen Dollar oder mehr in Barm oder in Wertpapieren auf der hohen Kante haben* [5]. *?Was ist für Sie Geiz? ... oder auch „Igel in der Tasche“.* *Geiz ist eine Krankheit – auch sehr verbreitet unter Komikern, weil sie Angst haben, eines Tages den Humor zu verlieren* [5].

- ХТОСЬ: агенс: *In Sachsen und in Bremen schafften es lediglich drei Prozent der Bevölkerung so viel Geld auf die hohe Kante zu legen, im Saarland seien es nur fünf Prozent* [6]. *Der Kunde von heute ist ein Geizhals. Und dem wollen Immer-noch-billiger-Anbieter gefallen* [7]. *Weniger als vier Liter Diesel auf 100 Kilometern soll der Peugeot 308 in der sparsamsten Version nun verbrauchen. Allerdings steigt der Preis für das Knauser-Modell* [8].

Слоти акціонального фрейму [ХТОСЬ] ДІЄ ТАК (через) ЩОСЬ: причина, (зарadi) ЩОСЬ: результат вербалізується рядом ФО парцели ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ: *Wegen des kalten Wetters ließ zudem warme Wintermode die Kassen klingeln* [9]. *Ist der Kassensturz gemacht, lässt sich mit einem zweiten Tool das freie Budget hochrechnen: Welche Darlehenssumme ist maximal drin und wo liegt – inklusive Nebenkosten – das Preislimit für die Wunschimmobilie?* [10]. *Dafür legen sich die Studenten krumm? Sie jobben, um Gebühren zu zahlen - und die Hochschule weiß damit nichts anzufangen* [11]. *Piloten verdienen reichlich, Floristen müssen jeden Cent zweimal umdrehen* [12]. Своєю семантичною структурою вони репрезентують безпосередньо дії людини, яка економить, бережливо ставиться до грошей, та причини й результати таких дій.

Слот предметного фрейму ЩОСЬ (об'єкт економії) позначає не лише гроші, але й їжу, час, силу, енергію, зусилля та ін. Напр.: *Ratgeber Reifenwechsel Gewusst wie – spart Zeit und Geld* [13]. *Lange Rede kurzer Sinn: Die Privatsphäre ist bald ganz abgeschafft* [14]. *Anders als ihre Eltern haben die Wohlstandskinder nicht gelernt, mit eisernen Rationen zu leben* [15].

Ідея економності, бережливості виходить на перший план і в політичних закликах, ідеях, програмах. Виникають такі поняття як *Sparpaket* (сукупність державних заходів з метою економії): *Griechenland plant drakonisches Sparpaket* [16]; *US-*

Präsident Barack Obama wird am Montag ein drastisches Sparpaket präsentieren [17]; *den Rotstift ansetzen* (скорочувати асигнування соціальних потреб): *So will Obama etwa auch bei Heizkostenhilfen für Bedürftige und bei Projekten zur Säuberung der Umwelt den Rotstift ansetzen* [17]. *Dem Rotstift zum Opfer fallen* (потрапити під скорочення асигнувань соціальних потреб): *Krisen zufolge könnten die Pendlerpauschale und andere Steuervergünstigungen dem Rotstift zum Opfer fallen* [18].

Отже, наведені приклади демонструють, що в сучасній німецькій мові переважають ФО, що позначають особу, яка економить, та спосіб економії грошей. Таким чином ілюструється специфіка образу життя та способу мислення німецького народу, а саме така риса як економність, яка багато в чому визначає життя німців.

Перспективним напрямом вбачаємо дослідження концептуальної структури національно-маркованих концептів FLEIß, PÜNKTLICHKEIT, OBRIGKEITSDENKEN та ORDNUNG у німецькій фразеологічній картині світу.

1. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В.И. Карасик // Языковая личность: культурные концепты: сб. науч. тр. / ВГПУ, ПМПУ. – Волгоград, Архангельск, 1996. – С. 3-16.
2. Приходько А. М. Концептуальні доміанти німецької етно- і лінгвокультури. Вісник КНЛУ. Серія “Філологія”. – К.: КНЛУ, 2007. – Вип. 10. № 2. – С. 29-36.
3. *Deutsches Universalwörterbuch* /unter Leitung von G. Drosdowski. – Mannheim, Wie, Zürich: Dudenverl., 1989. – 1816 S.
4. *Duden: Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik 3., überarbeitete und aktualisierte Auflage.* Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich, Dudenverlag, 2008. – 959 S.
5. *Das Manager Magazin*. 2011. // Режим доступу: <http://www.manager-magazin.de/finanzen/artikel/0,2828,766080,00.html>. – Заголовок з екрану.
6. *Der Focus*. 2011. // Режим доступу: http://www.focus.de/finanzen/banken/vermoeigen-jeder-vierte-hat-nichts-auf-der-hohen-kante_aid_632807.html. – Заголовок з екрану.
7. *Die Tageszeitung*. 2011. // Режим доступу: <http://www.taz.de/Streit-der-Woche/!64280/>. – Заголовок з екрану.
8. *Der Focus*. 2011. // Режим доступу: http://www.focus.de/auto/news/peugeot-308-start-stopp-diesel-wird-sparsamer_aid_643991.html. – Заголовок з екрану.
9. *Das Manager Magazin*. 2010. // Режим доступу: <http://www.manager-magazin.de/politik/konjunktur/0,2828,734205,00.html>. – Заголовок з екрану.
10. *Der Focus*. 2009. // Режим доступу: http://www.focus.de/immobilien/finanzieren/baugeld/kassensturz_aid_234086.html. – Заголовок з екрану.
11. *Der Spiegel*. 2008. // Режим доступу: <http://www.spiegel.de/unispiegel/studium/0,1518,572090,00.html>. – Заголовок з екрану.
12. *Das Manager Magazin*. 2003. // Режим доступу: <http://www.manager-magazin.de/unternehmen/karriere/0,2828,273749,00.html>. – Заголовок з екрану.
13. *Der Focus*. 2011. // Режим доступу: http://www.focus.de/auto/news/ratgeber-reifenwechsel-gewusst-wie-spart-zeit-und-geld_aid_609754.html. – Заголовок з екрану.
14. *Der Focus*. 2010. // Режим доступу: http://www.focus.de/finanzen/recht/kurz-erklart-was-ist-elena_aid_492637.html. – Заголовок з екрану.
15. *Der Focus*. 2007. // Режим доступу: http://www.focus.de/finanzen/news/wirtschaft-kaviar-und-knaeckebrot_aid_162695.html. – Заголовок з екрану.
16. *Der Focus*. 2011. // Режим доступу: http://www.focus.de/finanzen/news/staatsverschuldung/schuldenkrise-griechenland-plant-draconisches-sparpaket_aid_667441.html. – Заголовок з екрану.
17. *Der Spiegel*. 2011. //

Режим доступу: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/0,1518,745307,00.html>. – Заголовок з екрану. 18. *Der Focus*. 2010. // Режим доступу: http://www.focus.de/politik/deutschland/koalition-pendlerpauschale-auf-dem-pruefstand_aid_513260.html. – Заголовок з екрану.